

OPONENTSÝ POSUDOK NA HABILITAČNÚ PRÁCU
Mezinárodní trestní soud (2005 – 2017)

Habilitant: JUDr. Ondřej Svaček, PhD., LL.M

Oponent: doc. JUDr. Katarína Šmigová, PhD., LL.M

Ústav medzinárodného a európskeho práva, Fakulta práva PEVŠ

Tento oponentský posudok predkladám na základe menovania komisiou habilitačného konania, ktoré mi bolo oznámené jej predsedom prof. JUDr. Pavlom Šturmom, DrSc. v písomnej forme.

Zameranie práce, jej aktuálnosť a metodologické spracovanie

Habilitant si tému svojej habilitačnej práce vybral z oblasti, v ktorej sa dlhodobo profiluje. Oblasť medzinárodného trestného práva mu je blízka, a to tak v rámci pedagogickej činnosti ako aj v oblasti vedeckého výskumu, čo dosvedčujú aj jeho publikačné výsledky v domácich i zahraničných periodikách či vydavateľstvách. Rovnako je výrazná aj jeho konferenčná aktívna činnosť, ktorou sa tiež orientuje na medzinárodné trestné právo. Je preto pochopiteľné a tiež vítané, že svoje úsilie pri vypracovaní habilitačnej práce sústredil na túto oblasť. Téma je dostatočne komplexná a zároveň konkrétne vymedzená, čo napomáha jej systematickému spracovaniu. Autor tak bezpochyby splnil minimálne jeden zo svojich cieľov – predložiť odbornej verejnosti i ostatným záujemcom v Čechách i na Slovensku ucelenejšie spracovanie problematiky medzinárodného trestného práva prostredníctvom predstavenia Medzinárodného trestného súdu (ďalej aj MTS) a analýzy jeho judikatúry.

Napriek tomu, že ide o úvodné slová tohto posudku a pripomienky sú obsahom jeho neskoršej časti, je nevyhnutné aj v tejto časti o aktuálnosti práce poukázať na to, že aktuálnosť predloženej habilitačnej práce bolo možné získať priložením nejakého doplnenia spisu, keďže habilitačná práca je zameraná na MTS a jeho judikatúru v období od roku 2005 do roku 2017, čo bolo určite pochopiteľné v čase vydania publikácie (rok 2017), no nedostačujúce v čase podania žiadosti o začatie habilitačného konania. Obdobne je možné vytknúť chýbajúce metodologické poňatie vypracovania habilitačnej práce, a to aj napriek tomu, že celú prácu sprevádza priam metodologický vzorec spracovania podkladov so zámerom predloženia ucelenej odbornej monografie v oblasti medzinárodného trestného práva prostredníctvom oboznámenia čitateľov s Medzinárodným trestným súdom a jeho činnosťou.

Formálna stránka práce

Predložená habilitačná práca spĺňa formálne náležitosti, ktoré sa vyžadujú od kvalifikačných prác. Okrem predhovoru, obsahu a úvodu a zoznamu skratiek práca obsahuje aj anglický abstrakt a rozsiahly zoznam použitých zdrojov, ktoré sú zrozumiteľne členené na judikatúru, literatúru a ďalšie použité zdroje, vrátane vnútroštátnych prameňov. Najrozsiahlejšou časťou tohto zoznamu je zoznam súdnych rozhodnutí, čo veľmi dobre reflektuje skutočnosť, že habilitant v celej svojej práci uvádza a analyzuje relevantné rozhodnutia Medzinárodného trestného súdu.

Práca je písaná odborným jazykom, ktorý je zároveň veľmi čítavý. Je rozdelená na všeobecnú časť a časť, v ktorej sa habilitant venuje problémom a výzvam MTS, pričom každú kapitolu uzatvára buď zhrnutie (všeobecná časť) alebo priebežný záver (problémy a výzvy pred MTS). Celou prácou sa prelínajú otázky teórie a praxe medzinárodného trestného práva, čo je okrem iného pretavené aj do toho, že práca začína prehľadom situácií a prípadov. Takýto prehľad a zhodnotenie zvykne byť súčasťou záverečných kapitol - tu táto praktická stránka otvára pojednanie o MTS a jeho činnosti a ak by šlo o beletriu, akoby vŕhne čitateľa do deja. Osobitne je vhodné vyzdvihnúť zapracovanie otázok, ktoré si autor kladie v úvode s cieľom nájsť na ne pri vypracovávaní relevantnú odpoveď.

Obsahová stránka práce

Publikácia je rozčlenená na dve časti, z ktorých má každá po päť kapitol. Tie v prvej časti spracovávajú okrem informácií a hodnotení situácií a prípadov všeobecné vymedzenia, ako je pôsobnosť MTS a prípustnosť prípadu či špecifickosť postavenia obetí a problém v oblasti spolupráce s MTS. Súčasťou tejto časti je aj podrobné rozpracovanie priebehu konania. Ide o oblasti, zahrnutie ktorých je možné na základe vymedzenia práce logicky očakávať, keďže predstavujú a hodnotia základnú schému fungovania MTS.

Druhá časť, v rámci ktorej si habilitant vybral rozpracovanie problémov a výziev pre MTS, začína analýzou použiteľného práva a jeho výkladom. Ide o osobitne komplexne a systematicky spracovanú kapitolu, v tejto súvislosti je možné iba predpokladať veľmi dobre spracovanú kapitolu venovanú metodológii vypracovania habilitačnej práce, ktorá práci chýba.

Habilitant si ako témy ďalších kapitol vybral buď otázky, ktoré sú buď tiež systematického charakteru (možná aplikácia princípu komplementarity v prípade zásadných porušení práv podozrivého) alebo vyvolávajú kontroverzie tak v teórii ako aj praxi medzinárodného trestného práva. Ide najmä o otázku spolupráce štátov s MTS v prípade aplikácie imunit, o problematiku násillia páchaného v rámci ozbrojených skupín a o extenzívny

výklad foriem zodpovednosti. Ako autor indikoval už v úvode, hoci je neskrývaným priaznivcom medzinárodného trestného súdництва, vo viacerých prípadoch vyslovuje svoj nesúhlas s rozhodovacou činnosťou MTS. Najvýraznejšie sa to prejavuje v kapitole o spolupráci štátov a imunitách. Autor v nej najprv vysvetľuje základnú terminológiu vecných a osobných imunit a následne sa venuje rozboru niekedy priam zmätočných rozhodnutí MTS vo veci zatýkacieho rozkazu, resp. zatýkacích rozkazov bývalého sudánskeho prezidenta Al-Bashira. Vysvetľuje svoj právny názor, podľa ktorého osobná imunita úradujúcej hlavy štátu, ktorý nie je zmluvnou stranou Rímskeho štatútu, je stále pred MTS prekážkou konania. Uvedené analyzuje vo vzťahu k Rímskemu štatútu, k medzinárodnému obyčajovému právu, rezolúcii Bezpečnostnej rady i Dohovore o predchádzaní a trestaní zločinu genocídia; každá jedna analýza je veľmi precízna.

Poslednou súčasťou predloženej habilitačnej práce je kapitola o efektívite MTS, vrátane problémov s kvalifikáciou a kvantifikáciou hodnotiacich faktorov, čo celú prácu výstižne zavŕšilo.

Pripomienky a otázky

Základnými výhradami k práci sú vyššie spomenuté opomenutia, a to kapitola venujúca sa metodológii práce či istá forma doplnenia spisu vzhľadom na časový horizont vydania práce a neskoršieho predloženia habilitačného spisu. Napriek precíznej analýze argumentov ohľadom imunity hlavy štátu nezmluvnej strany Rímskeho štatútu je v tejto súvislosti potrebné predostrieť viaceré nedostatočne zohľadnené skutočnosti.

Hoci autor vo viacerých častiach svojej práce zdôrazňuje nehierarchické použitie interpretačných postupov upravených vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve, pričom poukazuje na výklad v dobrej viere, ktorého súčasťou je efektívita výkladu, pri začatí konania pred MTS konaním Bezpečnostnej rady OSN si vystačil poukázaním na to, že tak ako nemá Bezpečnostná rada OSN oprávnenie rozširovať jurisdikciu MTS pri iných otázkach, nemá ho ani pri jurisdikcii *ratione personae*. Niektorí autori naozaj porovnávajú situáciu začatia vykonávania jurisdikcie MTS prijatím rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN s jej začatím v prípade zmluvného štátu Štatútu a argumentujú, že tak ako nemôže zmluvný štát pozbaviť imunity predstaviteľa tretieho štátu, nemôže takto rozširovať jurisdikciu MTS ani Bezpečnostná rada OSN. V tejto súvislosti je však skôr potrebné poukázať na to, že keď Bezpečnostná rada OSN prijme rezolúciu OSN podľa možností daných v Rímskom štatúte, postupuje situáciu MTS, ktorý má aplikovať Rímsky štatút ako celok, vrátane jeho čl. 27 ods. 2. Teda nejde o

rozširovanie právomocí Bezpečnostnej rady OSN, ale o uplatňovanie právomocí samotného MTS.

Obdobne aj v súvislosti s argumentáciou MTS ohľadom toho, že iná interpretácia rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN ako tá, že rezolúcia obsahuje aj implicitné odňatie imunit sudánskeho prezidenta, by nemala zmysel, je potrebné uviesť aj iné okolnosti. Už v prvom rozhodnutí ICTY poukázal na to, že Bezpečnostná rada OSN má v prípade ohrozenia medzinárodného mieru a bezpečnosti možnosť prijať akékoľvek opatrenie, ktoré ich znovunastolí či zabezpečí. Preto by bolo relatívne jednoduché zodpovedať otázku, či má Bezpečnostná rada OSN ako politický orgán autoritu prijať rezolúciu, ktorá prijme bezprecedentné opatrenia vzhľadom na aplikáciu medzinárodného obyčajového práva. Ak je otázkou, či Bezpečnostná rada OSN svojou rezolúciou implicitne odňala osobné imunity sudánskeho prezidentovi alebo to bolo podľa rezolúcie povinnosťou Sudánu ako súčasť povinnosti plnej spolupráce s MTS, je potrebné v tejto súvislosti poukázať na to, že Bezpečnostná rada OSN postupovala MTS v súlade s Rímskym štatútom situáciu v Sudáne ako takú, nie konkrétne prípady. Tie sú už v plnej kompetencii samotného nezávislého súdneho orgánu, ktorý aplikuje svoju zakladajúcu zmluvu ako celok. Inak by mu bolo v rozpore s prezumpciou nevinu predkladané, že stíhanie sa má týkať priamo sudánskeho prezidenta. V tejto súvislosti by bolo vhodnejšie zaoberať sa kritickou analýzou skôr toho, či má Bezpečnostná rada OSN právomoc prijať vo vzťahu k medzinárodnému súdному orgánu vylučujúce ustanovenie (týkajúce sa štátnych príslušníkov štátu, ktorý nie je zmluvnou stranou Rímskeho štatútu – výslovne okrem Sudánu).

Pre účely obhajoby navrhujem tieto otázky:

1. V súvislosti s prípadom Al-Bashira ako hodnotí habilitant ďalšie rozhodnutia MTS prijaté v tejto veci (napr. spolupráca Jordánska)?
2. Aký je názor habilitanta na vplyv situácie riešenej na území Palestíny (a príslušných rozhodnutí MTS) na obyčajovú úpravu vnímania štátnosti územno-personálnej jednotky s príslušným výkonom štátnej moci?
3. Ktoré situácie, príp. prípady by boli do habilitačnej práce zahrnuté, ak by bola práca predložená v roku 2020? Táto otázka smeruje akoby k doplneniu spisu, keďže od podania spisu už uplynulo niekoľko rokov, počas ktorých MTS prijal viacero významných rozhodnutí aj vo vzťahu k začatiu konania.

ZÁVER

Napriek niektorým výhradám a návrhom predložil habilitant habilitačnú prácu, ktorá bezpochyby spĺňa odporúčania kladené na tento druh odborných prác, preto ju odporúčam k obhajobe. Po prípadnej úspešnej obhajobe navrhujem udeliť habilitantovi JUDr Ondřejovi Svačkovi, PhD, LL.M vedecko-pedagogický titul docent.

23. jún 2020, Bratislava

doc. JUDr. Katarína Šmigová, PhD.